

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 10, BEOGRAD, UTORAK, 9. JANUAR 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Autor fonta Mechanical: Marko Milanković; Foto: Kosmoplovci; E-mail: beton@danas.co.yu; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 23. januara

MIXER

Piše: Milan Đorđević

SABORNIK ILI ĆERANIJA

„...tu je Bečko - vođin nečko
(a u stvari močko-hočko)...“

Miodrag Stanisavljević, *Srpski savet*

Pesnik o kome je ovde reč danas je jedna od nacionalnih svetih krava, jedan od velikana naše elitne čaršije i jedna umna glava srpske kulture, ali i politike. Član je upravnog odbora glavnog prestoničkog dnevnog lista, u različitim važnim prilikama možemo ga videti u ulozi držača sveće u crkvi pored premijera V. Koštunice. On je samoizabrani portparol srpskog naroda, pa nezvanični glasnogovornik SPC-a, pa Pi-Ar monarhije, pa besednik, mislilac, nacionalni radenik, narodnjački ideolog, naš Homer, sabornik, državotvorni satiričar, ljubavni pesnik i patriotski bard br. 1, Njegoš br. 2, glavni tumač naše slavne prošlosti, akademik itd. Jednom reči, već dve decenije mirođija u svakoj našoj kao bajagi državotvornoj, a u stvari nacionalističkoj čorbi.

Današnji prorok iz Rovaca i Matija Nacionale, a negdašnji dr Janez Pačuka, u početku je bio humorista, satiričar i zajebant. Međutim, ovaj pesnik se od vremena „događanja naroda“ opredelio za drugačije angažmane i postao rodonačelnik populističke angažovane poezije. Nacija je postala njegova trajna muza i nekakav fetiš. Danas je dostigao zenit svoje slave i društvene moći. Put od lista sa ultra mekom pornografijom do pesama o Bogorodici Trojeručici nije bio toliko dugačak. I tako, mic po mic, pa je naš Sabornik s vrha nacionalističkog književno-političkog Panteona izgurao ostarelog Oca nacije, dedinjskog mudraca, Dobricu Ćosića.

Kad kritičari govore o našem Saborniku pominju drevne i svete reči - simbole kojima počinje i u kojima se završava naša misao. Neki čak tvrde da je ovu poeziju i Sabornikovo recitovanje najbolje slušati stojeći. Kao u crkvi. Valjda se time iskazuje najveće poštovanje vodećem živom geniju naše palanačke skučenosti i parohijalne zatucanosti. On je očigledno narodni prorok, tešitelj, duševni vidar i njemu se narod događa svakog dana. Ali, moram da priznam da volim čučeci da slušam zlatoustog besednika Bečka. Dakle, čučeci kao vukovac (radnik-fizikalac koji traži posao kod Vukovog spomenika u Beogradu) što u mitsko-nebeskom, bečkovičevskom vremenu čeka da dobije neki pos'o, arbajt, šljaku da bi imao čime da prehrani familiju. Ipak, najradije bih poslušao neke od kritičara, Sabornikovih apologeta, pa razmišljam da odem kod folk pevačice, isto tako nacionalne veličine kao naš dragi Bečko, pa da iznajmim uniformu njenog blaženopočivšeg supruga i u toj uniformi, i jedino tako, stojeći u stavu „mirno“, slušam Sabornika kako recituje. Bio bi to kompletan doživljaj savršenog spoja uzvišenog i niskog, trivijalnog i božanskog.

Sad kad sam izabrao položaj iz kojeg je ipak najbolje slušati Bečkovičeve stihove, vreme je i da se posvetim tekstu čuvene poeme „Ćeraćemo se još“. Prvo, kad se kaže ovo „ćeraćemo se“ odmah pomislim na dragog i milog ministra Velju Ilića i njegovu priču da će nagnati američku državnu sekretarku Madlen Olbrajt, a u celoj toj stvari, uz ono sukobljavanje, parničenje, raspravljanje, možda postoji i dimenzija „teranja“ (za životinje se kaže kada bi htele da se pare da su „u teranju“). Doduše, čitanje Sabornikove poeme pričinjava mi velike teškoće. Monotona je i dosadna. Otkad je

**BETONJERKA
POLUMESECA**

**Od danas ne pijem
i ne pušim, a od
sutra - nemam
kriminalnu prošlost.**

Goran Dokna

Paklena naprava čuva ugroženu reč

Bečković postao prorok celog srpskog naciona i jezik njegove poezije se umrtvio, okamenio. Sem toga, stran mi je taj arhaični, patrijarhalni, epski, autoritarni, plemenski, u levibrilovskom smislu primitivni, rudimentarni duh koji i inače izbija gotovo iz svega što Bečković piše ili „besedi“.

Poema „Ćeraćemo se još“ živa je ilustracija onoga što kritičar Mirko Đorđević naziva populističkim manirizmom i našeg barda predstavlja kao „pesnika jedne ontološke omraze i jezičkog kovitljava“ (Slobodan Blagojević). I u ovoj poemi, kako pesnik Blagojević dobro reče, Bečković je šeret i patetičar, humorist i teolog, konzervator i logotet. Tu je Bečković dijalekatski, pokrajinski pesnik koji okreće leđa univerzalizmu moderne poezije. On svesno hoće da bude lokalni i da pesmom služi Narodu. Pesnikova želja da govori u ime onog kolektivističkog mi, s kojim se u potpunosti poistovećuje, a ne iz svog ja, završava se tužnim porazom poezije kao igre i iskazivanja individualne slobode i neomeđenog stvaralačkog duha. Kroz monotono ponavljanje refrena i gomilanje reči pesnik kao da hoće da opiše stanje konstantnog rata i zakrvljenosti, ali sve to završava kao gomila doskočica i dosetki na temu plemenskog sukobljavanja i mržnji.

Današnjoj Bečkovičevoj pesničkoj ozbiljnosti i kvaziaristokratskoj smrknutosti (zabrinutosti za sudbinu Nacije) najbolje je suprotstavljati rableovsku radosnu igru i karnevalsku razigranost. Ta njegova bajanja i jednolična ponavljanja kao da vape za izlaganjem podsmehu, podsmehu kakvim se i ovaj nekadašnji pesnik-spadalo služio podsmevajući se socijalističkim birokratama i njihovoj gluposti. Ovakvom pesnikovanju koje se pretvara u ideologiju dobro je suprotstavljati se smehotvornom igrom na način plebejske sprdačine (pokazivanja nosa lažnom autoritetu). Gola skarednost najbolje se suprotstavlja opscenosti Bečkovičevog jezika i zapravo ga razobličava, dekonstruiše i razara mu svetačku auru. Neki koji dolaze posle nas čudiće se onome što nam se danas nameće kao vrhunska vrednost ove kulture i smejaće se tome kao izrazu jednog grotesknog vremena i poraza naše na sve načine korumpirane današnje elite i njenih nakaradnih i zlokobnih fantazija ■

MIXER

Milan Đorđević: Sabornik ili Ćeranija
Svetlana Slapšak: Prozuljak

CEMENT

Zlatni skakavac 2006.

ŠTRAFTA

Vladimir Petrović, Srđan Cvetković:
Zbogom Velikom bratu
Ivan Potić: Kulturna plima u Zaječaru

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Sve je lako kad si smrad
Miloš Živanović: Brana i dete

BULEVAR ZVEZDA

DANOJLIĆ, Milovan

BLOK BR. V

Kosmoplovci: Baba daje glavu

Piše: Svetlana Slapšak

PROZULJAK

Uvod u Mihajla Pantića

Biti beznačajan, neznačica, ambiciozan i kompromiser nije nešto što bi u bilo kojoj kulturi, pa ni u kulturi Srbije, bilo retko ili teško prepoznatljivo. Opravdano pitanje zašto bi se čovek time uopšte bavio, gubi važnost u meri u kojoj je položaj, uticaj, odnosno moć takve osobe veća. Stoga ima smisla postaviti Mihajla Pantića u centar pozornosti, jer možda bolje od ikoga drugoga, čak više i od Aleksandra Jerkova, otelevoruje „snalaženje“ koje u kulturi Srbije predstavlja najvažniji narativni deo uspešnoga curriculum vitae. Moje lično iskustvo s Mihajlom Pantićem, kome sam kao kolegi-početniku dobro pomogla misleći da vredi investirati u sticanje znanja i širenje vidika, završilo se predvidljivo: pošto je preda mnom glasao za moje izbacivanje iz Instituta za književnost i umetnost posle grotesknoga političkoga procesa pre, i posle unutarnjega, još grotesknijega mini-staljinističkoga rituala, istoga dana je drugome kolegi potvrdio da je - glasao za mene. Sve se to dogodilo pre zaista davnih 18 godina i tada je već bilo više zabavno nego žalosno. U svakom slučaju, od te tačke nema govora ni o osvetti, ni o zamerki: ostaje profesionalni interes za veoma zanimljiv i u svojoj vrsti izuzetan primerak. Moje „terensko“ iskustvo ovde samo doprinosi uverljivosti antropološke analize.

Kada sam posle tri godine odsustva ponovo došla u Beograd, 1994. godine, našla sam dve slike koje su potvrdile moju otpornost na virus nostalgije: u trećoj hali Sajma knjiga, kod koje sam zaustavila taksistu jer sam tu uvek počinja la obilazak (nezavisni i mali izdavači), našla sam pustoš i dva potpuno neuplašena pacova; iste večeri na televiziji sam videla Mihajla Pan-

tića kako intervjuiše, tihim i pobožnim glasom, neudobno složen na šamljicu i okružen kokošima, trenutno istaknutog proroka srpstva, u njegovom šumadijskom dvorištu. Kulturno-antropološka zanimljivost Mihajla Pantića počinje u tom specifičnom odnosu prema vladajućem nacionalističkom diskursu: on legitimira lažne nacionalne vrednosti, odnosno uozbiljuje lupetanja.

No, počnimo od dokumentarnog aspekta: Mihajlo Pantić ne objavljuje ozbiljne knjige iz teorije, kritike, ili istorije književnosti. Razlozi su razumljivi: ne zna strane jezike, ne čita teoriju, a kritika mu je sredstvo stvaranja lokalnih mreža moći. Titula i status u kontekstu Srbije 90-ih godina savršeno odgovaraju takvom tipu aktivnosti. Knjige Mihajla Pantića su pre svega antologije, kao lokalni prevod moći u kulturi, i *prozuljci*. Otkriće ovoga hibridnoga žanra diskursa u velikoj meri možemo pripisati upravo Mihajlu Pantiću. U 80-im, on je označavao prilizivanje modnoj i uspešnoj proznoj situaciji Hrvatske i istovremeno uspešno izbegavanje bilo kakvog angažmana, čak i onda kada je svako mogao biti disident. U modelu spada, i još uvek spada, nekoliko stalnih motiva, koji predstavljaju narativno jezgro: Novi Beograd, košarka, Stivi Von-

der/rok, engleski izrazi, a na negativnoj strani neverna ljubav, mačka i feminizam. S time se može napisati dosta pseudo-osterovskih priča. Da bi dopunio skerličevski kostim na stalnom srpskom karnevalu, Pantić uz to neguje poeziju putem pohvala pesnicima, prozu putem učestvovanja u većini poznatih žirija širom Srbije, kritiku putem trivijalizacije postmodernističke arbitrarnosti. Ovim postupcima Pantić je za sebe obezbedio sopstvenu biračku bazu u kulturi koja će ga sa uzornom učestalošću nazivati naizmenično velikim autorom i velikim kritičarem, a zašto ne i teoretičarem. Ono što najviše zadivljuje jeste simbiotički odnos književnog i kritičkog u Pantićevom *prozuljku*: prepoznaju se isti motivi, iste sintaktičke konstrukcije, isto odsustvo logike, odnosno zapleta, ista samouverenost nekoga ko ozbiljno veruje da vas je nadmudrio. I ne na kraju, mešavina čežnje za onim što je nedostižni prestiž (puzzle - naslov knjige, bato!) i mržnja prema svemu i svakome ko je dotični prestiž stekao krajnje jednostavnim sredstvima, kao što su čitanje i učenje. Pantić kao autor *prozuljaka* nije konkurentan na tržištu nacionalističkog ludila, a istovremeno daje potvrdu o kvalitetu takvim autorima. Teško je zamisliti unosniju poziciju. Akademija se smeši još jednom provincijalnom autoritetu, jer je uveliko premašio sve tražene kriterijume. Spomenula sam karneval, koji je ključan u razumevanju antropološkoga tipa: Pantić, naime, uspeva da

ostane ozbiljan u najneverovatnijim čvorištima gluposti, laskanja, podmazivanja, ukratko svih vrsta laganja. To je kvalitet koji se, očvrsnuo u socijalističkome konstruisanju kulturnoga prostora, ume ceniti i danas. Rečje o zameni humora, koji ne opstaje bez kritike, zajedničkim znanjem o postignutoj prevari. Pantić, za razliku od Crnčevića, ne namiguje niti mljacka: prirodno, on je profesor univerziteta, i u toj ulozi bolji i od Vladete Jankovića, koga samouverenost ponekad prevari. Sve se ovo može videti u politici tela odnosno u javnome pojavljivanju. Kao dosledni klovn ozbiljnosti, uspešni mangup, Pantić je daleko najubedljiviji. A erotika intelektualnog autoriteta je i te kako moćna: Matija Bečković, u svojim prazničnim priredbama, uvek nastupa u kaputiću koji je kao iz 19. veka, i sa naočarima.

Prozuljak Mihajla Pantića uistinu zaslužuje analitički pristup, već zbog minimalnog obzira prema neznačajnoj budućnosti. Stoga, kao nagoveštaj mogućnih rezultata, navodim samo jedan stav Mihajla Pantića, koji može biti stav još najmanje tri hiljade srpskih kulturnih i političkih zastupnika kolektiva, trivijalan i katastrofalno ignorantski; istorija se ne istražuje, nego se razume kao dato, a dato nam je *srpskošću*. Ko je drugi, ne razume: „Srbi svoj identitet formulišu kroz pamćenje (istorijom). Nesporazumi nastaju zbog nerazumevanja istorije“ ■

CEMENT

Piše: Redakcija **Betona**

SKAKAVAC JE ZAŠO U RUKAVAC

U ovom času nemali broj kritičara sedi u svojim kabinetima i pravi spiskove za „žetvu lovorika“, kako je taj pohod naših književnika i književnika na nagrade svojevremeno nazvao jedini čovek koji se u ovoj kulturi razumom suprotstavio razornim inflatornim udarima - Predrag Čudić. Ali trend razaranja nije zaustavljen. Stoga je redakcija **Betona** odlučila da uvede specifičnu, nonprofit nagradu koja bi se zasnivala na strogo vrednosnom sudu. Tako smo ustanovili Zlatnog skakavca za najveće pustošenje srpske književnosti u protekloj sezoni. Dakle, u igri su najgora dela koja je književna manufaktura ponudila u toku kalendarske godine. Nastojeći da očuvamo srpsko književno izobilje, odlučili smo da za ovu nagradu mogu konkurisati svi književni žanrovi. Na kraju 2006. se ispostavilo da je ponuda zaista velika i žanrovski raznolika. Naravno, mogli smo se odlučiti za naslove poput pesničke knjige Dragoljuba Milanovića koji je iz zatvora, posredstvom izdavačkog švingeraja Slobodana Mašića, poslao svoju mračnu političku epistolu, ali bilo bi to zapravo izneveravanje Zlatnog skakavca, jer takve knjige i ne pretenduju na literaturu, već na proširenje polja političke borbe. Nas je u stvari zanimalo da vidimo kako se u tom polju ponašaju knjige koje se kriju iza etikete „čiste literature“ kao što su *Razlike* Gorana Petrovića, ili *Dar i kob* Milosava Tešića, ili antologije kakvim umeju da nas obraduju Mihajlo Pantić i Bojana Stojanović Pantović. Dakle, sušta umetnost. Metodom eliminacije lošeg od lošijeg ili, ako hoćete, dobro od manje dobrog, krug se na kraju zatvorio oko dve knjige. Napominjemo da je reč o dvema vrlo ambicioznim knjigama koje su sebi postavile velike zadatke. Prva je pokušala da uspostavi „namensku“ kanonsku reprezentaciju srpskog pesništva s kraja XX veka za hrvatsko tržište, a druga je nastojala da dovrši poetičku i političku tranziciju svog autora od mekog postmodernog sveznalaštva, preko turbo mešetarenja devedesetih, do sjaja kartezijskog uma koji bi trebalo da obezbedi blistavi kontekst za autore i knjige koje mr Pavković svih ovih godina preporučuje i objavljuje u svojim edicijama. Dakle, jasno je da je reč o *mikelandelovskim zamasi* kičicom koji ovim knjigama, međutim, nisu doneli ni voluminoznost, niti elementarni kvalitet. U odnosu na preostale loše knjige, ove se izdvajaju i po tome što su „u stanju“ da trajnije pustoše srpsku književnost od drugih. Takva sinergija *dara i kobi* zaista se retko sreće.

Mastermajnd žirira iz senke

Redakcija **Betona** ima čast da objavi naslove i imena ovogodišnjih dobitnika:

1. *Nebolomstvo*: panorama srpskog pesništva kraja XX veka, priredila Bojana Stojanović Pantović, Hrvatsko društvo pisaca: Durieux, Zagreb 2006.
2. Vasa Pavković, *Dr Batut protiv nadrilekara*, Narodna knjiga, Politika, Beograd 2006.

Umesto obrazloženja

1. Sinan Gudžević o *Nebolomstvu*

Ta je panorama srpskog pesništva jedna loša knjiga. U njoj priređivačica nudi svoj književni ukus u formi *panorame*, nikakvu ona *panoram*u nije ni načnila. Predgovor je šlampav, zbrzdazdolan, u „panorami“ ima samo jedan pjesnik ijekavac, a nema nijednog pjesnika muslimana, niti nesrbina. Kakva je to onda *panorama*? To otvara podosta pitanja o kulturnoj politici današnje Srbije. Jesu li srpski pjesnici samo oni koje antologičari smatraju srpskim pjesnicima, a nigdje ne obrazlože šta to jednoga pjesnika čini pjesnikom srpskim? U Srbiji ima pjesnika muslimana, kao Ibrahim Hadžić, Ismet Rebronja, Šaban Šarenkapić koji cijeli život iz nje nisu odlazili, a prema književnom su izrazu i temama „srpski“ od mnogih drugih kojima se tepa kao predstavnicima nemuštaga „nebolomstva“. To je samo jedna od tačaka gdje se vidi nemar i nehat srpske kulturne elite.

Preuzeto sa sajta www.eckermann.org.yu

2. Saša Čirić o *Dr Batutu*

Doktor Batut i magistar Vasa nastupaju protiv nadrilekara. A ko će krenuti na nadripisce, koji doktor sa sveučilišta naših i koji majčin magistar sa instituta naših, koji misli na svoju karijeru i budućnost? Jer sve će to ionako prekriti kiosk, književni list i šaš.

S korica u nas zuri porodični portret nekoliko južnoameričkih državljana - a što, znače ga tek grafički dizajner, prodavac s kioska, autor (možda) i počasni konsul Nikarague u našoj zemlji (SRB). Koje nas to zlo pridavi i snađe, šta nas iznova udari i zateče? Pa, praznoverje i neznanje, dve opake boljetice veka našeg, 19. i 21, nužda velika nakladnička ne bi li se na vreme na kiosk zaselilo, a premijerno, oreol blagopolezni da se steče narodnog prosvetitelja i novog Dositeja našeg (daka-ko iz manastira u svet kada povrnu se - do manastira i u njemu drugi će autori i urednici vešto, aktuelno i niz dlaku tolkovati).

Pošto Kiš *bedni* (omaž Steriji) izvojeva svu slobodu da sasvim kreativno, a za vlastite svrhe tuđa dela imaju koristiti se, ni prineti pameti ne beše nam uzeti gvirnuti u naznačeni izvornik, *Nadrilekari...* (Beograd, 1923), rukom Batuta svojeručno pisanom. Čemu, a i krošto, jer imitovati sa svešću o imitovanju samom, raskaz na narodnu i na Batutovu pedagogiku vrlo, dovoljan za sebe po sebi jeste kao opravdanje osveštanog postupka knjižastvenog.

Dakle, čuvajte se baba-vračara i opakih nadrilekara, etno-običajnih lekarija i masnih neukih (protuzdravstvenih) lagarija, jednu jabuku na dan - lekar iz kuće van, a kad u kuću mora stat, lekara, ne časeći časa, odmah i pod hitno, trkom i čezama, zvat', o zvat', i dvaput i triput na svaki' pola sat, te povrh i pre svega, pre i posle jela ruke treba prat'... Što podseti na surrealiste narečeni Kiš: majku treba tući dok je mlada; inače će, dodajemo mi postkiš(ni), definitivno i premijerno završiti na kiosku, ni kriva ni tužna.

Tako jedan zvao vračaru a ne lekara, te mu dete preminulo, oćoravilo, oćopavilo, jedva živu glavu iznelo..., *pa posle sebi kose ćupao*, al' bilo dockan. A drugi odmahnuo rukom, šta doktori znaju, no zovi nadri-čiču (nije Čiča - njemu se ni grob, o tugo, ne zna), a posle čedo svoje/mati/ženu/zaovu/snajku/pradedu/kurajbera u zemljicu crniću skorbno pokopa. A i u svetu belom, ne samo po zatucanoj nam Srbiji, lakoverje caruje i onda kad pomoći ima, a ne samo kad utihne svaka nadažda trezvena. I sve tako, i u maniru tom, ceo jedan tom, na strana 240, tugo nadrisrpska, nadriknjiška, pržena kriška! *Mislím, šta reći?* Živeo dr Batut (živeo život i Tola Manojlović pa ga na sreću ne poteže svako za biografski rever - što se ne može reći za Teslu, mladost, Teslu, starost i Teslu, srpsko-hrvatsku svečanost), dole mrak mračnjaštva, narodnjačkog izdavaštva i taštog skribomanijaštva ■

Ovaj prikaz je pisan za Književni list. *Naručilac i urednik Petar Cvetković, odbio ga je rečima da ne bi bilo dobro ni za pisca ni za kritičara da se tekst pojavi.*

PREDIZBORNA TRKA

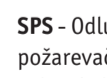
U Srbiji je počela još jedna predizborna trka do državnog sefa. Početak trke označen je pucnjem u realnost. Ekipe su dobro uvežbane, naročito u sledećim disciplinama: politička demagogija s preponama, skakanje sebi u usta s motkom, nesebično davanje predizbornih obećanja i uzimanje novca pod nacionalni interes. Na pobjedničkom postolju ima mesta za sve ljude dobre volje koji su voljni da se dogovore oko podele plena. Borci za partokratiju će trčati pod sledećim sloganima:

SRS - Da već danas bude klanje. Koliko su radikalne vaše kame?

Narodnjačka koalicija (DSS & NS & Palma)

- Živela je Srbija. Dosta je bilo s tom dekadentnom praksom! Narod najbolje zna ko se kome dopada.

SPS - Odlučno za Srbiju pod požarevačkom lipom! Svima koje 90-ih nismo uspeli da podavimo u govnama poručujemo: Glavu gore!

DS - Za bolji život svih članova partije, a ne samo stranačkih funkcionera.

Umrirno odmah da bismo se reinkarnirali što pre, jer život ne može da čeka.

SPO - Ravna gora - Evropa uživo! Vredi se boriti za noć voštanih đenerala.

Mlađan Dinkić i G17 Plus - Šumatovac ispred Politike.

ZBOGOM VELIKOM BRATU

Centar za kritičko mišljenje Instituta za savremenu istoriju nedavno je sastavio apel posvećen povećanju dostupnosti arhivske građe. Apel veli:

„Pozivajući se na obavezu države da svojim građanima obezbedi zakonom garantovan pristup informacijama, dolepotpisana grupa javnih radnika apeluje na državne institucije i pojedince da obezbede uslove za poštovanje postojećih propisa o odlaganju, čuvanju, depozitu i stavljanju na uvid arhivskog materijala i tako raskinu s konspirativnom tradicijom otežavanja pristupa građi, uništavanja i selektivnog obelodanjanja dokumenata, koja je do sada skupo koštala srpsku nauku i društvo. Građa koja se nalazi u posedu Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva spoljnih poslova, Ministarstva odbrane i Bezbednosno-informativne agencije, a koja je odavno izgubila svoj operativni karakter, od velikog je značaja za razumevanje prošlosti Jugoslavije i Srbije i njenim se zadržavanjem doprinosi održavanju

tina-NINA

(osvrt '06.- roman)

Zorice, kakvu si mi ovo ikebanu napravila?, pita Kemiš u stripu Lazara Bodrože iz 8. broja **Betona**. Najlepšu, Kemiše, najlepšu!, odgovara Zorica.

(Čika) Cementu, kakvu su nam literaturu autori u Srbiji podarili u 2006?, znatiželjno pita čitalac (nije Miro) **Beton**-mudrozborca. Osrednju, dečko/brate/striče-gospodine, odn. devojčice/sestro/strina-gospodo, odurno osrednju i prosečnu!, jarnosno odgovaram sa bodljom čežnje u srcu.

Tokom 2006. oprostili smo se od prve postave NIN-ovog žirija (D. Marinković, I. Negrišorac, P. Pijanović, A. Jerkov) u koji su mnogi polagali velike nade a koji nas je obradovao nedopustivo polovičnim učinkom: 2 krupna promašaja (uz legendarnu *Semolj zemlju* Mira Vuksanovića, tu je još iz 2002. *Ukop oca* Mladena Markova) i 2 pravovremene i hrabre odluke (*Pisac izdaleka* Vladana Matijevića i *Kiša i hartija* Vladimira Tasića). Restu od T. Brajovića pridruženi su filmski kritičar *Blica* Milan Vlačić, sarajevski pesnik iz egzila Stevan Tontić, kapo Prosvetnog saveta Aleksandar Jovanović i državotvorno situirani (fakultet, Politika, NIN-ov žiri), talentovani Slobodan Vladušić.

Dakle, opet tvrda muška postava (**Beton** nalaže: Svetlana Slapšak, Jasmina Lukić, Tatjana Rosić, Vladislava Gordić Petković, Jasmina Vrbavac - u NIN!) i iznova opskurno nepojamni kriterijumi ovog nedeljnika za izbor članova žirija. Od nove postave na najširem pladnju dobili smo 22 veličanstvenih. Očekivano i štreberski.

Poneko novo ime (Miša D. Jovanović i Rade Kuzmanović - Erenrajše, širi grane), prozni kambek Vide Ognjenović (bolja od 90-ih i *Kuće mrtvih mirisa*, ali neujednačena, sa predugom prolegomenom i jačom sporednom temom kulturološkog clasha palanačko-samožive i impotentne građanske Srbije od glavne teme potrage junakinje za svojim identitetom i notornosti bračne preljube) i Mirjane Mitrović (sećamo se odličnog *Svetog stada*). Zapljusnulo nas je more onog na šta smo već navikli (i osrednje i podnošljivo): R. Beli Marković, V. Matijević, M. Prodanović, S. Basara, S. Domazet, linčovski neodgonetljiv i motivski samodovoljan *Most SF-Z. Živkovića*. Sledi nešto malo bolje od očekivanog: S. V. Tešin, S. Valjarević, Z. *Silver* Karanović (spisateljski razrađuje ruku u pomaku sa moralističko-filozofstvujušće društvene panorame na luzersku patologiju 90-ih) i 2 čudna promašaja: naivni roman s tezom N. Rotara i infantilni pseudoistorijski roman A. Jugovića.

Živele Ivančica i Barbi, a priori i makar kao iznenađenje! (Možda će ih strefiti retka sreća ozarenja žirija, kao Anu Vučković ili Danijela Kovača, zvane - igrali su samo jedno leto). Interesantan je iskorak M. Demića, dobar dok je društvena satira i burleska, iako shematične kompozicije i donkihotski konvencionalne podele glavnih uloga.

Nema Marka Vidojkovića (Ua, nepravda!), Vula Žurića (da nije opet neki *Rinfuz* izleteo?), V. Pištala (priznanje će doći posle završnih dela sage *Tesla, starost i Tesla, spomenik*)...

Sve u svemu, Tantalove muke za iscediti remek-biser. (Podsetimo se: 1959. nagrada nije dodeljena). Jer kako napisa S. Vladušić (kao) za **Beton** - nema knjige za drugo čitanje! ■

nenaučnih predstava o prošlosti i uskraćuje pravo na istinu građanima Srbije. Iskustva drugih zemalja jasno pokazuju da je odnos prema pisanom nasleđu državnih institucija, kao i (ne)spremnost da se poštuje sopstvena zakonska regulativa u ovom domenu, jedan od odraza demokracije društva. Manipulacija argumentom državne tajne, kojim se opravdava izbegavanje zakonske obaveze, u nesaglasju je s idealom transparentnosti savremene države i nanosi štetu njenim građanima i nauči. Ni posle skoro tri godine od ustupanja dela dokumentacije BIA arhivima, koja se odnosi na period posle Drugog svetskog rata, navedena arhivska građa nije dostupna istraživačima. Ne ulazeći u razloge i objašnjenja, apelujemo na državne institucije i organe da u što kraćem roku otklone sve zakonske i druge prepreke i omoguće nesmetan uvid istraživačima u zasad još uvek nedostupne arhivske fondove“.

Apel je potpisalo pedesetak naučnika, istoričara, arhivista, javnih ličnosti i političara. Njihove motivacije se, sva je prilika, razlikuju. Za istoričare i arhiviste koji su podržali ovu inicijativu predaja građe arhivima i njeno stavljanje na uvid javnosti predstavlja zdravorazumski zahtev koji nalaže struka. Međutim, postoje razlozi zbog kojih ovo pitanje nadrađa okvire ovih struka i zaslužuje da se nađe u javnoj sferi. Način regulisanja raspolaganja arhivskom građom, a posebno onom osetljivog karaktera, govori mnogo o stanju svesti društva koje tu građu proizvodi i poseduje. A ako je suditi prema njemu, stanje je porazno. Iskustva postkomunističkih zemalja Istočne Evrope pokazuju da je odnos prema tajnim službama, njenim saradnicima, zločinima i arhivskoj zaostavštini bitan. Lako je uvideti da su zemlje poput Istočne Nemačke, Češke, Mađarske i Poljske, koje su se temeljnije posvetile ovom poslu, lakše i brže izvršile temeljnu društvenu transformaciju. I Rumunija i Bugarska su, posle dužeg lutanja, našle svoj put, dok Srbija, Albanija i naslednice Sovjet-

skog Saveza i dalje tumaraju u koridorima tajni, u zagušljivoj atmosferi u kojoj personalni i operativni kontinuitet obaveštajnih struktura nije ozbiljnije promenjen, a informacije se s mukom probijaju u javni domen.

Zbog čega je to važno? Nebriga o građi koju je ovo društvo za sobom ostavilo i ostavlja, njeno opsesivno zadržavanje ili uništavanje, zabrinjavajući je simptom. Nema svedoči o niskom nivou svesti o važnosti pisane zaostavštine društva. Opsesija svedoči o kultu tajne koji se reprodukuje i transcendentira režime i poretke u Srbiji. Uništavanje svedoči o ličnim i „državnim“ interesima i njihovim samozvanim čuvarima. Šansa koju su imale istočnoevropske države 1989, da potcrtaju diskontinuitet koji u zbilji verovatno nije postojao ali mu je politička, naučna i kulturna elita barem deklarativno težila, u Srbiji je zauvek prokockana. Srbija se opredelila za rat, omamljena opojnim koktelom komunizma, šovinizma, klerikalizma i kleptokratije. O jačini doze ovog otrova svedoči i druga šansa, propuštena u mamurnoj izmaglici oktobra 2000, kada je nova politička elita uletela u zamku obaveštajnih struktura, nastavljajući da neguje duh konspiracije preimenovanih službi. Nisu službe izvor problema. Svaka zemlja ima obaveštajnu službu kakvu zaslužuje. Većina građana prosto je nezainterosovana za otvaranje arhiva. Šaka intelektualaca od koje bi se takav pritisak očekivao proređena je i ima druge prioritete. Zauzeta je izgradnjom nacije i zaštitom državnih interesa. Sada smo potrošili 2006, bauljajući u situaciji u kojoj ne znamo ni koga ni kako lustrirati, ni s kim se obračunavati, ni s kojom se prošlošću suočavati. Nacionalisti ganjaju komuniste, komunisti prokazuju nacionaliste. Dobronamerne ljude, međutim, tražimo svećom. U nadi da ćemo ih ohrabriti, ponavljamo naš apel i pozivamo na dijalog o poštovanju postojećih propisa vezanih za arhivsku građu i njihovoj promeni u cilju provetranja političkog i kulturnog života Srbije ■

Piše: Ivan Potić

KULTURNA I DRUGA UZDIZANJA

Sada, pošto sam postao otac i uverio se u to da sam emotivno biće, ovaj novembar mi i ne izgleda toliko loše. U drugačijim okolnostima pripremao bih se za nekulturnu zimu i čeznuo za kulturnim letom, jer se u toku leta dešavaju mnoge kulturne stvari u ovom gradu. I ne samo leti, u oktobru smo u Zaječaru, gradu kralja Ibiya, tursko-srpskog piva i omatirelih rokera, imali i kulturnu manifestaciju pod imenom „Dani Zorana Radmilovića“, sedmodnevnu pozorišnu smotru uspešnijih predstava pozorišne sezone. Za tu priliku pozorišna sala prefarbana je u boje morskkih dubina, nešto između lonac i akvamarin plave, postavljena su udobnija sedišta jarkocrvene boje i uvedene su neke novine; nema više karata za stajanje, mog omiljenog „bisera“ iz ranijih *Zoranovih dana*. Naime, u vreme drugova i drugarica sa cvećem u kosi švercovali smo se na bolje predstave, mahom one iz Beograda. U kolonama se stajalo od scene do ulaznih vrata, i oni što su imali kupljene karte za stajanje, i oni što su prošvercovani od cepača karata ili glumačkog ansambla. Ja sam, moram priznati, bio i inovator, nosio sam stoličicu u ogromnoj kesi, pa kad se svetla ugase rasklopim ti ja ono čudo, sednem na hoklicu i osetim se ravnopravnim s drugaricama i drugovima koji sede na pravim stolicama. Tako sam gledao „Korespondenciju“ ili „Ledu“, ne sećam se više. Beše mnogo bisera oko *Zoranovih dana*, sećam se da je nekadašnji predsednik opštine na jednom otvaranju s ponosom izjavljivao kako su herojskim naporom učinili sve da te godine sala bude zagrejana. Ove godine je komplet karata koštao 3.500 dinara. Morao si da pazariš celi komplet, ili nema šanse da gledaš najtraženije predstave. Za njih nije bilo pojedinačnih karata, njih su besplatno mogle da gledaju isključivo lokalne face, pripadnici političkih partija na vlasti, zaječarski krem butikaša, butikašica, kafedžija, sponzora i ostalih ljubitelja teatra, onih za koje je sinonim za pozorišnu umetnost Milica Mišša.

Rad muve na mehanizmu kulture

Zaječarci se, dalje, osim Radmilovićem, ponose i Nikolom Pašićem, političarem koji je imao petlju da kaže: NARODE, STOKO GRDNA! Ovi danas skloni su drugačijim iskazima, recimo NAROD ZNA!, ili ŽIVELA SRBIJA! Takođe, prepoznatljiv simbol grada je i zaječarska Gitarijada, regionalni brend, tekovina naših rokera iz socijalističkih vremena, danas - najveća rok smotra na Balkanu (tako kažu), te smo se proteklih decenija, shodno imidžu, kotirali kao jedan od gradova koji neguje rokenrol i u kojem se sluša kvalitetna muzika. Potpisnik ovih redova je 1997. godine, pišući za tadašnji gradski magazin IN 019, ukazao na neprofesionalnost i autističnost ljudi koji su vodili festival, preteći da ga srozaju na nivo palanačkog prangljanja. Ljudi, jednostavno, nisu previše marili za aktuelna muzička dešavanja u Srbiji, pa su se partijski dosledno držali Riblje čorbe i još nekih dinosaurus, a sve je kulminiralo pre dve godine, kada su Bosanci Tifa i Alen, Valentino i još „neki naši“ preko Drine, pokazali kako se, očas posla, od rokačine može napraviti sevdalinka, i obrnuto. To vam dođe isto kao s novom pozorišnom publikom s početka teksta, i ovde su klinci koji slušaju muziku ili ortodokсни metalci i pankeri, ili pritajeni fanovi Seke, Stojke i Amadeus benda. Promenila se klima, izvrgnula se zemlja, publika, slušaoci i gledaoci, samo je sevdah ostao isti.

Moram da priznam da sam i ja dao veliki doprinos kulturnom uzdizanju u svom gradu. Prošle sam zime unapređivao kulturu i afirmisao skrivene čitalačke porive ruralnog naselja Kotlujevac, na periferiji Zaječara. U isturenom odeljenju zaječarske biblioteke, pored gotovo presahle reke, čekao sam da se pojavi neko od potencijalnih čitača, u pauzi njihovih redovnih stočarsko - zemljoradničkih aktivnosti, pratio pogledom ptice koje su

POZDRAV IZ SARAJEVA

MANJE BON-TONA, VIŠE BETONA!

Nenad
Velčković

sletale na ogromni silos preko puta i pisao svoje dnevne izveštaje; sve mi je ličilo na vojničke dane iz devedesetih, iste besmislene akcije, isti čučavac, isti kaplarski mentalitet pretpostavljenih, isti komunizam prefarban novom farbom. Izdavao sam uglavnom slikovnice dečici koja još uvek veruju u bajke. Ispalo je na kraju da nije moguće afirmisati kulturu, odnosno čitanje u kraju u kojem žitelji uglavnom razmišljaju o stočnoj hrani i kokama nosiljama. Ali, s druge strane bilo je poučno saznati sve o komunalnim problemima žitelja V mesne zajednice, s kojom smo delili zajedničke prostorije, ili pratiti program čuvene „Masne sale“ u kojoj su se održavala veselja, probe KUD „Mladost“, treninzi karatista...

Sve je to kultura, mislio sam u sebi, hodajući kroz zavezani Zaječar, pored Silosa, preko železničke stanice, pored Otpada, pazeći da me kerovi ne čape za nogavice, pored Buvljaka, razmišljajući o smrznutom izmetu koji se danima rastače tik do tezgi, pa preko ulice Ljube Nešića, naše Knez Mihailove, do naselja Kraljevića i zgrade u kojoj sam tada živeo. Tu sam mogao da se posvetim zamišljanju i da predahnem od višecasnog kulturnog uzdizanja ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

SVE JE LAKO KAD SI SMRAD

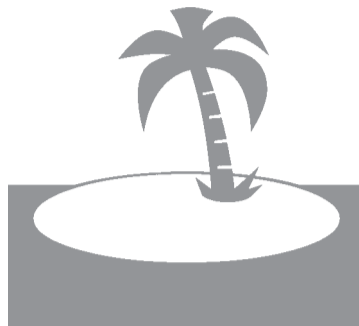
(Prljivo političko kazalište: *Nezvanična himna narodnjačke koalicije*)

Sve je lako kad si smrad,
Lakše mandate možeš steći,
Baš te briga kog ćeš preći
I kakvu ćeš laž izreći.
Sve je baš lako...

Sve je lako kad si smrad,
Svaki Palma ti dobro stoji,
Na milione se kinta broji,
Trut uz truta saborno roji,
Dok se sebru pokrov kroji.
Sve je baš lako...

Sve je lako kad si smrad,
Protiv podela s voljom jakom
Boriš se koncem i makom,
A onda saborcu svakom
Lovu deliš šakom i kapom.
Sve je baš lako...

Sve je lako kad si smrad,
Glad za vlašću se lako toli,

Na žive rane sipaš soli,
Za tuđu bol te sova boli,
Jer se boriš za portfelj goli.
Sve je baš lako...

Sve je lako kad si smrad,
Mantija ti čuči do jaja,
Matija ti šeni bez kraja,
Kroz dveri srpske pičiš put Raja,
Uklete zemlje glavni si baja.
Sve je baš lako...

Hromi Vuk:
Otac srpske
digitalne
pismenosti

Piše: Miloš Živanović

BRANA I DETE

Hipotetički slučaj

*Brana prolazio pored škole i pogodi ga lopta u glavu.
Zvekne ga, rekao bih kao da je bio volej.*

Brana: Uh, bre! (kroz jauk)

Dete istrči iz školskog dvorišta.

Dete: Čiko!

Brana: Bang!

Dete: Čiko! Čiko! (kroz suze)

Brana: Bang! Bang!

Dete: Ma, čiko Bang! Vрати mi lopticu Bang!

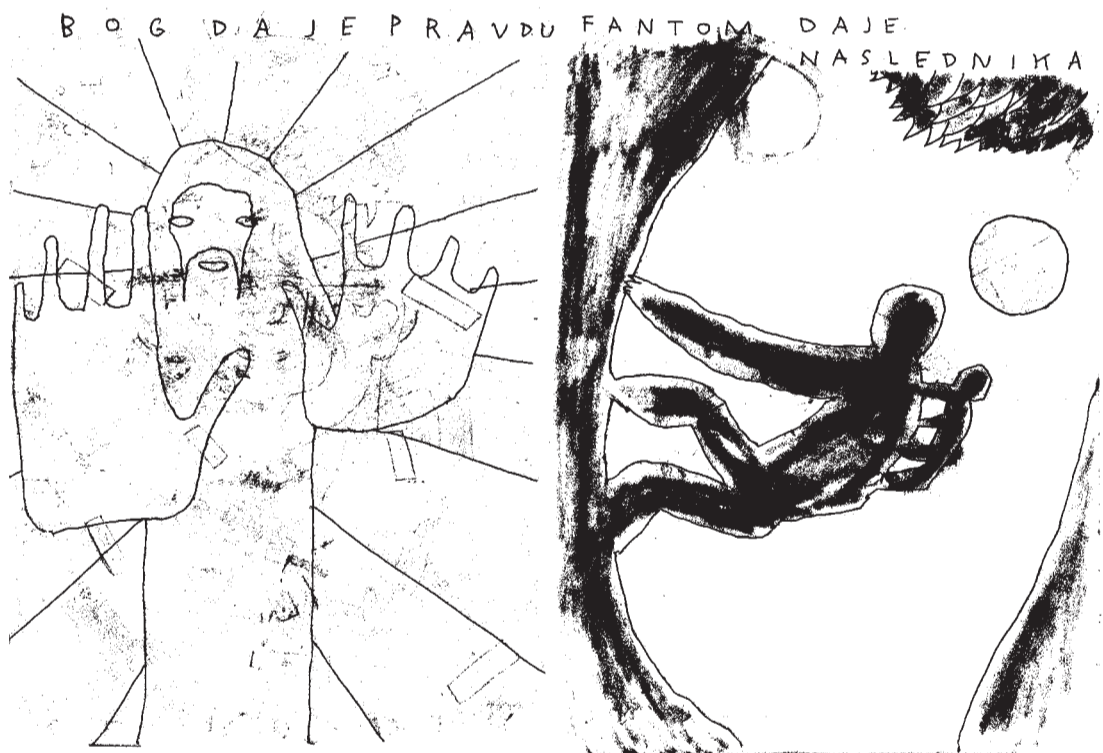
Brana: Bravo mališa Bum! Evo ti loptica. (vрати mu lopticu, pomiluje ga po glavi i ode)

Učiteljica ih gledala s prozora.

Učiteljica: Hajde sada kaži, šta radi čika Brana.

Dete: Brana vozi... Brana vozi... Brana vozi kaamiooon. (peva i igra na ulici) ■

BLOK BR. V BABA DAJE GLAVU

ZDRAVLJE DAJE SREĆU.
SREĆA DAJE MLADOST

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

DANOJLIĆ, MILOVAN

DANOJLIĆ, MILOVAN (Ivanovci kod Ljiga, 3.07.1937) dečji pesnik, pisac i prevodilac, antikomunista, trkač na duge naci-staze, mrzitelj Zapada, ljubitelj srpskog sela s početka XIX veka, dugogodišnji kolumnista *Politike*, specijalista za sve srpske boljke modernog doba. Studirao je francuski jezik na Beogradskom univerzitetu. Od 1984. živi i radi u Parizu. Objavio je četrdesetak knjiga, između ostalih *Zmijin svlak*, *Dragi moj Petroviću*, *Muka s rečima*, *O ranom ustajanju*, *Kako je Dobrislav protrčao kroz Jugoslaviju*. Dobitnik je gotovo svih značajnih književnih nagrada kod nas, od Oktobarske do NIN-ove. Od 2000. godine član je SANU van radnog sastava. Jedan je od osnivača Demokratske stranke, međutim, tokom devedesetih je poput Koste Čavoškog deklinirao ka radikalnom nacionalizmu. Taj stav je radikalizovan nakon 5. oktobra 2000. Postmiloševićevsku Srbiju, Danojlić vidi kao zemlju pod okupacijom, DOS-ove elite kao grupe intelektualnih besprizornika dok jedine zdrave snage pronalazi u Crkvi, vojsci a posle atentata na premijera Đinđića i u Vladi Vojislava Koštunice. Kao jedan od bitnih faktora za slom elita u Srbiji, Danojlić ističe činjenicu da su „ljudi koji uživaju najveće poverenje u narodu proglašeni, pre suđenja, za ratne zločince“. Glavni prelom u „političkoj misli“ ovog pisca dogodio se u proleće 1999. Od besvesnog ispisiavača *marginalija* na stranicama miloševićevske *Politike*, postaje zagovornik anti-globalizma Kusturičinog tipa i bespoštednog pružanja otpora Zapadu. Poseban status u njegovom pisanju dobija topos rodnog tla. Posle bombardovanja, Danojlić nastoji da u svojoj prozi ukine granicu između pojedinačnog i opšteg, a vrhunac saživljenosti i sapatnje sa zavičajem/kolektivom ostvaruje, prema sopstvenom priznanju, baš u vreme Alijansinone vazdušne kampanje. Danojlić će ostati poznat i po kontroverzi karakterističnoj za većinu srpskih književnika. Naime, ranih šezdesetih, pisao je javne, rimovane, čestitke Titu („Ne odajemo li, možda, poštu samoj zemlji koja je rodila heroja dostojnog njene budućnosti? DRUŽE TITO, SREĆNO I DUGO“) dok je Miloševićovo ustoličenje pozdravio usklikom „Sloba je razdanio titoistički mrak!“

Odnedavno je uočljiv njegov angažman protiv velike diktature novca koja ovog pisca, kako sam kaže, sve više približava Marksu. Danojlić i dalje boravi na privremenom radu u Francuskoj, dok za blagdane dolazi u Srbiju kada povremeno gostuje u Utisku nedelje, a katkad otvara sajmove knjiga. Kaže da ne voli strane jezike. Od savremene produkcije, najviše voli lepu i negovanu književnu misao Gorana Petrovića ■